

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-799/19- 1

Sprawa C-799/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

30 października 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Okresný súd Košice I (Słowacja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 sierpnia 2019 r.

Powódki:

NI

OJ

PK

Strona pozwana:

Sociálna poisťovňa (zakład ubezpieczeń społecznych)

POSTANOWIENIE

Okresný súd Košice I (sąd rejonowy w Koszycach I) [...] [nazwisko sędzi] w sprawie **powódek:** 1/NI, [...] [data urodzenia i adres miejsca zamieszkania] Hniezdne, 2/OJ, [...] [data urodzenia i adres miejsca zamieszkania] Hniezdne, i 3/małoletniej PK, [...] [data urodzenia i adres miejsca zamieszkania] Hniezdne, [...] przeciwko **stronie pozwanej: Sociálna poisťovňa** (zakładowi ubezpieczeń społecznych) z siedzibą w Bratysławie, [...] oddział w Koszycach, [...] [adres siedziby oddziału] o zapłatę **49 790,85 EUR z odsetkami.**

p o s t a n o w i ł:

I. Zawiesić postępowanie na podstawie § 162 ust. 1 lit. c) Civilný sporový poriadok (kodeksu postępowania cywilnego).

II. Przedłożyć Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej następujące pytania:

- 1. Czy wykładni art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy należy dokonywać w ten sposób, że pojęcie „niezaspokojonych roszczeń pracowników, wynikających z umowy o pracę” obejmuje również krzywdę doznaną wskutek śmierci pracownika spowodowanej wypadkiem przy pracy?**
- 2. Czy wykładni art. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy należy dokonywać w ten sposób, że za niewypłacalnego uważa się również pracodawcę, wobec którego wprowadzono wniosek o wszczęcie egzekucji w związku z sądownie uznanym roszczeniem o naprawienie krzywdy doznanej wskutek śmierci pracownika spowodowanej wypadkiem przy pracy, ale w postępowaniu egzekucyjnym uznano wierzytelność za nieściągalną ze względu na to, że pracodawca nie posiada żadnych środków?**

Uzasadnienie

- 1 W dniu 16.10.2003 r. nastąpił zgon zmarłego RL, [...], [data urodzenia], który był [Or. 2] zatrudniony przez pracodawcę KF, [...] [data urodzenia] zamieszkałego w [...] [adres miejsca zamieszkania] Koszyce (zwanego dalej „pracodawcą”), w wyniku wypadku przy pracy, za który odpowiedzialność ponosi pracodawca.
- 2 NI (zwana dalej „powódką nr 1”) pozostawała w związku małżeńskim ze zmarłym RL w chwili jego śmierci, a OJ (zwana dalej „powódką nr 2”) i małoletnia PK (zwana dalej „powódką nr 3”) są córkami zmarłego RL.
- 3 W powództwie wniesionym do Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) w dniu 21.4.2004 r. powódki zgłosiły żądanie odszkodowawcze za śmiertelny wypadek przy pracy zmarłego RL, na które składało się jednorazowe odszkodowanie w wysokości 16 596,95 EUR dla każdej z powódek oraz zadośćuczynienie w wysokości 16 596,95 EUR dla każdej z powódek.
- 4 W wyniku podjętej czynności sądowej (wyłączenie sprawy do odrębnego postępowania) w ramach odrębnych postępowań rozstrzygnięto oddzielnie w przedmiocie roszczenia o odszkodowanie i roszczenia o zadośćuczynienie.
- 5 Wyrokiem Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) [...] [odniesienie do sygnatury akt] wydanym w dniu 14.6.2016 r. zasądzono na rzecz

powódek od pozwanego pracodawcy odszkodowanie w łącznej kwocie 49 790,85 EUR (3 x po 16 596,95 EUR). Odszkodowanie to za ubezpieczonego pracodawcę zostało dobrowolnie wypłacone przez zakład ubezpieczeń społecznych jako instytucję gwarancyjną w dniu 16 września 2016 r. w całości w ramach ustawowego ubezpieczenia pracodawcy od wypadków przy pracy.

- 6 Wyrokiem Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) [...] [odniesienie do sygnatury akt] wydanym w dniu 29.5.2012 r. w związku z wyrokiem Krajský súd v Košiciach [...] (sądu okręgowego w Koszycach) [odniesienie do sygnatury akt] z dnia 15.8.2013 r. zasądzono od pozwanego pracodawcy na rzecz powódek zadośćuczynienie w łącznej kwocie 49 790,85 EUR (3 x po 16 596,95 EUR). Zakład ubezpieczeń społecznych odmówił wypłaty tego prawomocnie przyznanego zadośćuczynienia za ubezpieczonego pracodawcę ze względu na to, że jego zdaniem odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy nie obejmowało zadośćuczynienia za krzywdę.
- 7 Postępowanie egzekucyjne prowadzone przez komornika [...] [nazwisko komornika i odniesienie do sygnatury akt] wobec pracodawcy w celu uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę okazało się bezskuteczne i nie doprowadziło nawet do częściowej zapłaty roszczenia z powodu nieściągalności wierzytelności wskutek niewypłacalności pracodawcy.
- 8 Ze względu na odmowę wypłaty zadośćuczynienia przez zakład ubezpieczeń społecznych i nieściągalność wierzytelności od pracodawcy powódki wniosły do Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) przeciwko zakładowi ubezpieczeń społecznych (zwanemu dalej „pozwanym”) powództwo, w którym domagają się zapłaty prawomocnie przyznanego zadośćuczynienia w łącznej kwocie 49 790,85 EUR za ubezpieczonego pracodawcę z tytułu ustawowego ubezpieczenia odpowiedzialności pracodawcy za szkodę poniesioną wskutek wypadku przy pracy.
- 9 Jednocześnie powódki złożyły wniosek o zawieszenie postępowania zgodnie z §162 ust. 1 lit. c) CSP [Civilný sporový poriadok] (kodeksu postępowania cywilnego) w celu wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, aby uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące wykładni przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy, które to odpowiedzi mają związek z rozstrzygnięciem w przedmiocie roszczeń [Or. 3] powódek.

II

Prawo Unii i prawo krajowe

- 10 Przy formułowaniu pytań prejudycjalnych sąd opierał się w szczególności na postanowieniach motywu 4, art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 1, art. 3, 8 i 16 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w

sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (zwanej dalej „dyrektywą 2008/94/WE”) i art. 20 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

- 11 Zgodnie z brzmieniem motywu 4 dyrektywy 2008/94/WE w celu zapewnienia równej ochrony zainteresowanym pracownikom należy zdefiniować pojęcie niewypłacalności w świetle tendencji ustawodawczych w państwach członkowskich i także objąć tym pojęciem procedurę upadłościową inną niż likwidacja. W tym kontekście państwa członkowskie, w celu ustalenia odpowiedzialności instytucji gwarancyjnej, powinny móc postanowić, że w przypadku gdy wystąpienie niewypłacalności prowadzi do kilku postępowań upadłościowych, sytuacja ta będzie traktowana jakby chodziło tylko o jedno postępowanie.
- 12 Na podstawie art. 1 ust. 1 dyrektywy 2008/94/WE dyrektywa ta ma zastosowanie do roszczeń pracowników wynikających z umów o pracę lub stosunku pracy i istniejących wobec pracodawców, którzy są niewypłacalni w rozumieniu art. 2 ust. 1.
- 13 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2008/94/WE do celów tej dyrektywy pracodawcę uważa się za niewypłacalnego, jeżeli zgłoszony został wniosek o otwarcie postępowania zbiorowego w oparciu o niewypłacalność pracodawcy, przewidzianego w przepisach ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państwa członkowskiego, obejmującego częściowe lub całkowite zajęcie majątku pracodawcy oraz wyznaczenie syndyka lub osoby wykonującej podobne zadanie, a organ, który jest właściwy na mocy wyżej wymienionych przepisów:
 - a) zdecydował o wszczęciu postępowania lub
 - b) stwierdził definitywne zamknięcie przedsiębiorstwa lub zakładu pracodawcy, jak również, że majątek nie jest wystarczający, by wszczęcie postępowania było uzasadnione.
- 14 Na podstawie art. 3 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/94/WE państwa członkowskie podejmują środki niezbędne, aby instytucje gwarancyjne zapewniły, z zastrzeżeniem art. 4, wypłatę należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń pracowników, wynikających z umowy o pracę lub stosunku pracy, włączając w to, jeśli stanowi tak prawo krajowe, wypłatę odprawy w związku z ustaniem stosunku pracy.
- 15 Zgodnie z art. 3 zdanie drugie dyrektywy 2008/94/WE roszczenia przejmowane przez instytucję gwarancyjną to roszczenia z tytułu niewypłaconego wynagrodzenia za okres poprzedzający określony dzień ustalony przez państwa członkowskie lub, jeśli ma to zastosowanie, następujący po tym dniu.
- 16 Na podstawie art. 8 dyrektywy 2008/94/WE państwa członkowskie zapewniają podjęcie środków koniecznych dla ochrony interesów pracowników i osób, które opuściły przedsiębiorstwo lub zakład pracodawcy przed dniem zaistnienia

niewypłacalności [Or. 4] pracodawcy, w zakresie nabytych przez nich praw do świadczeń emerytalnych lub praw do nabycia uprawnień do tych świadczeń w przyszłości, w tym świadczeń dla osób w razie śmierci żywiciela, przysługujących im z tytułu uczestnictwa w dodatkowych zakładowych lub międzyzakładowych programach emerytalnych istniejących poza krajowymi ustawowymi systemami zabezpieczenia społecznego.

- 17 Zgodnie z art. 11 dyrektywy 2008/94/WE dyrektywa nie narusza prawa państw członkowskich do stosowania lub wprowadzenia przepisów ustawowych, wykonawczych bądź administracyjnych korzystniejszych dla pracowników. Wykonanie tej dyrektywy w żadnych okolicznościach nie może stanowić uzasadnienia dla regresji w stosunku do obecnej sytuacji w państwach członkowskich ani w stosunku do ogólnego poziomu ochrony pracowników w obszarze, do którego ma ona zastosowanie.
- 18 Na mocy art. 16 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/94/WE dyrektywa 80/987/EWG, zmieniona aktami wymienionymi w załączniku I, traci moc, bez naruszenia zobowiązań państw członkowskich odnoszących się do terminów przeniesienia do prawa krajowego i rozpoczęcia stosowania dyrektyw określonych w załączniku I część C.
- 19 Zgodnie z art. 16 zdanie drugie dyrektywy 2008/94/WE odesłania do uchylonej dyrektywy traktuje się jako odesłania do tej dyrektywy, zgodnie z tabelą korelacji w załączniku II.
- 20 Zgodnie z art. 20 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej wszyscy są równi wobec prawa.
- 21 Do roszczeń powódek o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w ramach ustawowego ubezpieczenia od odpowiedzialności pracodawcy za szkodę mają zastosowanie niżej przedstawione krajowe przepisy prawne.
- 22 Zgodnie z § 195 ust. 1 ustawy nr 311/2001 Z.z., Zákoník práce (kodeksu pracy), w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2003 r., jeśli pracownik doznał w ramach wykonywania obowiązków służbowych lub w bezpośrednim związku z ich wykonywaniem uszczerbku na zdrowiu albo jeśli zmarł wskutek wypadku (wypadek przy pracy), za spowodowaną tym szkodę odpowiada pracodawca, u którego pracownik w chwili wypadku przy pracy był zatrudniony w ramach stosunku pracy.
- 23 Na podstawie § 204 ust. 1 Zákoník práce (kodeksu pracy), w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2003 r., gdy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej następuje zgon pracownika zakres odpowiedzialności pracodawcy obejmuje
 - a) zwrot zasadnie poniesionych kosztów związanych z jego leczeniem;
 - b) zwrot racjonalnych kosztów związanych z pogrzebem;

- c) zwrot kosztów utrzymania osób pozostałych przy życiu;
 - d) jednorazowe odszkodowanie dla osób pozostałych przy życiu,
 - e) naprawienie szkody majątkowej; § 192 ust. 3 stosuje się w ten sam sposób.
- 24 Zgodnie z § 44a ust. 2 zákona č. 274/1994 Z.z., o Sociálnej poisťovni (ustawy nr 274/1994 o zakładzie ubezpieczeń społecznych) w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2003 r. (zwanej dalej „ustawą nr 274/1994”) pracodawca ma prawo, aby w razie zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego zakład ubezpieczeń społecznych wypłacił za niego wykazane roszczenia o odszkodowanie za uszczerbek na zdrowiu spowodowany wypadkiem przy pracy, do którego doszło w czasie trwania ubezpieczenia [Or. 5] od odpowiedzialności za szkodę, albo spowodowany chorobą zawodową, która po raz pierwszy została wykazana podczas ubezpieczenia od odpowiedzialności za szkodę.
- 25 Na podstawie § 44a ust. 3 ustawy nr 274/1994 zdarzeniem ubezpieczeniowym jest uszczerbek na zdrowiu albo śmierć, które zostały spowodowane wypadkiem przy pracy albo chorobą zawodową.
- 26 Zgodnie z § 44a ust. 4 ustawy nr 274/1994, jeśli o odszkodowaniu rozstrzyga właściwy sąd, to przyjmuje się, że zdarzenie ubezpieczeniowe zaistniało dopiero w dniu, w którym orzeczenie rozstrzygające o zobowiązaniu zakładu ubezpieczeń społecznych do zapłaty stało się prawomocne.
- 27 Na podstawie § 3 ust. 2 zdania trzecie i czwarte zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ustawy nr 7/2005 o upadłości i restrukturyzacji oraz o zmianie niektórych ustaw), osoba fizyczna jest niewypłacalna, jeżeli nie jest w stanie wywiązać się z co najmniej jednego zobowiązania pieniężnego w ciągu 180 dni po terminie płatności. Jeżeli od dłużnika nie można wyegzekwować wierzytelności pieniężnej w drodze egzekucji albo jeżeli dłużnik nie wypełnił obowiązku nałożonego na niego na mocy wezwania zgodnie z § 19 ust. 1 lit. a), uważa się, że jest on niewypłacalny.

III.

Znaczenie pytań i powody wystąpienia z wnioskiem prejudycjalnym

- 28 Zakresem prawa Unii Europejskiej objęta jest również ochrona pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy, która została uregulowana w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy.
- 29 Biorąc pod uwagę charakter prawny i skutki dyrektywy, dyrektywa pozostawiła państwom członkowskim pewien zakres uznania w odniesieniu do mechanizmu i wyboru środków służących zapewnieniu ochrony roszczeń wynikających z umów o pracę lub stosunków pracy wobec pracodawcy w razie jego niewypłacalności, przy czym uznanie to jest ograniczone obowiązkiem spełnienia przez państwo

celu tej dyrektywy, jakim jest zapewnienie sprawiedliwej ochrony wszystkich roszczeń wynikających ze stosunków pracy wobec pracodawców w stanie niewypłacalności, przynajmniej w zakresie wynikającym z dyrektywy, z zastrzeżeniem, że jednocześnie państwo członkowskie może przyjmować przepisy ustawowe lub administracyjne korzystniejsze dla pracowników w tej dziedzinie (art. 11).

- 30 Jednym ze środków ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy jest na podstawie prawa krajowego również instytucja ustawowego ubezpieczenia odpowiedzialności pracodawcy za szkody spowodowane w wyniku wypadku przy pracy, która gwarantuje wypłatę odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy za ubezpieczonego pracodawcę przez instytucję gwarancyjną – zakład ubezpieczeń społecznych bezpośrednio uprawnionym osobom.
- 31 W odniesieniu do dobrowolnej zapłaty roszczenia o odszkodowanie bezpośrednio powódcom przez zakład ubezpieczeń społecznych bezsporne jest, że w wypadku niewypłacalności pracodawcy prawo krajowe w § 204 ust. 1 Zákonník práce (kodeksu pracy) w związku z § 44a ust. 2 ustawy nr 274/1994 gwarantuje nie tylko pracownikowi bezpośrednio [względem zakładu ubezpieczeń społecznych] zamiast pracodawcy roszczenie o odszkodowanie za „uszczerbek na zdrowiu”, ale w wypadku [jego] śmierci również osobom pozostałym przy życiu roszczenie o odszkodowanie za szkodę będącą następstwem wypadku przy pracy. **[Or. 6].**
- 32 W odniesieniu do tej dobrowolnej wypłaty odszkodowania powódcom przez instytucję gwarancyjną, jak również w odniesieniu do zakresu roszczeń, za które odpowiada pracodawca w razie śmierci pracownika zgodnie z § 204 ust. 1 kodeksu pracy jest bezsporne, że mimo iż w § 44a ust. 2 jako roszczenie gwarantowane z ubezpieczenia ustawowego określone jest wyraźnie jedynie [roszczenie o odszkodowanie za] „uszczerbek na zdrowiu pracownika”, obowiązek gwarancyjny zakładu ubezpieczeń społecznych obejmuje również roszczenie o odszkodowanie osób pozostałych przy życiu.
- 33 Do rozstrzygnięcia pozostaje więc kwestia, czy leżący po stronie instytucji gwarancyjnej obowiązek naprawienia szkody spowodowanej wypadkiem przy pracy obejmuje również - w ramach pojęcia szkody z § 44a ust. 2 ustawy nr 274/1994 - naprawienie krzywdy.
- 34 Ponieważ sąd odsyłający ma uzasadnione wątpliwości co do tego, czy przedstawiona przez instytucję gwarancyjną wykładnia zawężająca pojęcia szkody jest w świetle ochrony roszczeń na wypadek niewypłacalności pracodawcy oraz istniejącego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zgodna z przepisami dyrektywy 2008/94/WE i z obowiązkiem wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii, uważa on, że zasadne jest udzielenie odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne, biorąc pod uwagę poniższe okoliczności.

- 35 Nawet jeśli dyrektywa w art. 3 nie definiuje bliżej pojęcia „niezaspokojonych roszczeń pracowników, wynikających z umowy o pracę” poprzez pozytywne wyczerpujące wyliczenie [odpowiednich przypadków], biorąc pod uwagę, że zawiera dokładne określenie limitów gwarancji roszczeń, w odniesieniu do których państwo członkowskie jest uprawnione do wyłączenia lub ograniczenia płatności, należy założyć, że dyrektywa w odniesieniu do swoich celów i przedmiotu nie dopuszcza arbitralnego wyłączenia czy ograniczenia wypłaty roszczeń wynikających z umów o pracę.
- 36 Dyrektywa 2008/94/WE dokładnie przewiduje możliwości ograniczenia przez państwo członkowskie gwarancji zaspokojenia roszczeń wynikających z umów o pracę lub stosunków pracy w odniesieniu do możliwości wyłączenia pewnych kategorii pracowników (art. 1 ust. 1), w odniesieniu do możliwości ograniczenia okresu, za który instytucja gwarancyjna ma spełnić niezaspokojone roszczenia (art. 4), oraz w odniesieniu do środków zapobiegających nadużyciom (art. 12), przy czym roszczenie o odszkodowanie w następstwie wypadku przy pracy nie należy do roszczeń, które państwa członkowskie mogą wyłączyć.
- 37 Ponadto, ponieważ nie ulega wątpliwości, że do roszczeń, które instytucja gwarancyjna wypłaca w przypadku niewypłacalności pracodawcy, należy odszkodowanie wypłacane osobom pozostałym przy życiu w związku z wypadkami przy pracy, kluczowe jest pytanie, czy pojęcie szkody poniesionej w związku z wypadkiem przy pracy obejmuje również krzywdę.
- 38 W tym zakresie należy wziąć pod uwagę również istniejące orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w wyroku w sprawie powódki Kataríny Haasovej przeciwko pozwanym Rastislavowi Petrikovi i Blance Holingovej (C-22/12) wskazał w odniesieniu do roszczeń, które pokrywa obowiązkowe umowne ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, że „w zakres pojęcia uszkodzeń ciała wchodzi każda szkoda wynikająca z naruszenia integralności osoby, w tym zarówno cierpienia fizyczne, jak i psychiczne, o ile zadośćuczynienie za nią jest przewidziane z tytułu odpowiedzialności cywilnej ubezpieczonego przez właściwe dla sporu prawo krajowe”. [Or. 7].
- 39 Chociaż wspomniane orzeczenie dotyczyło obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej wynikającej z ruchu pojazdu mechanicznego, nie ma powodu, aby w świetle celu ustawowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkodę powstałą wskutek wypadku przy pracy odstępować od tej interpretacji, nawet w przypadku roszczeń objętych ustawowym ubezpieczeniem od odpowiedzialności cywilnej z tytułu wypadków przy pracy.
- 40 Celem ustawowego ubezpieczenia odpowiedzialności pracodawcy za szkodę spowodowaną wypadkiem przy pracy jest zapewnienie odszkodowania ofiarom wypadków przy pracy, co można osiągnąć jedynie poprzez zobowiązanie ubezpieczyciela do spełnienia za ubezpieczonego względem osób poszkodowanych wszystkich roszczeń, za które na mocy prawa krajowego ponosi

odpowiedzialność sprawca szkody. Oczywiście jest, że śmierć pracownika jest najpoważniejszą konsekwencją wypadku przy pracy.

- 41 W konsekwencji w sytuacji, gdy zgodnie z prawem krajowym śmierć w wypadku przy pracy pociąga za sobą odpowiedzialność cywilną za szkodę, a także odpowiedzialność cywilną za nieuprawnioną ingerencję w prawa osobiste poprzez zapewnienie zadośćuczynienia za krzywdę, roszczenie o zadośćuczynienie za krzywdę doznaną w wyniku wypadku przy pracy musi być również objęte odszkodowaniem ubezpieczeniowym.
- 42 Odmienna wykładnia prowadziłaby do absurdalnej sytuacji, w ramach której w razie gdyby pracownik uległ wypadkowi przy pracy w wypadku drogowym, poszkodowani otrzymaliby zadośćuczynienie z obowiązkowego umownego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkodę spowodowaną prowadzeniem pojazdu mechanicznego, natomiast w innych sytuacjach wypadków przy pracy wynikających z innych przyczyn poszkodowani nie otrzymaliby zadośćuczynienia za krzywdę bez jakiegokolwiek rozsądnego powodu, i to w dodatku od instytucji gwarancyjnej, która jest instytucją utworzoną przez państwo.
- 43 W przypadku zaistnienia niewypłacalności pracodawcy sytuacja taka prowadziłaby do braku jakiejkolwiek ochrony roszczenia wynikającego ze stosunku pracy w razie niewypłacalności pracodawcy, a tym samym do niemożności wyegzekwowania tego roszczenia.
- 44 Jednocześnie ta sytuacja stanowiłaby naruszenie zasady równości stron w stosunkach cywilnoprawnych, a także powodowałaby nieuzasadnioną przewagę państwowej instytucji gwarancyjnej w stosunku do prywatnych ubezpieczycieli, co prowadziłoby do naruszenia art. 20 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.
- 45 W tym zakresie należy również wziąć pod uwagę, że nawet w innych przypadkach, gdy do Trybunału Sprawiedliwości zwracano się o wykładnię analogicznych pojęć szkody lub krzywdy zawartych w innych aktach prawnych Unii albo w umowach międzynarodowych, których Unia Europejska jest stroną, Trybunał Sprawiedliwości zawsze przyjmował taką wykładnię tych pojęć, która również odnosiła się do krzywdy.
- 46 W wyroku Leitner (wyrok z dnia 12 marca 2002 r., C-168/00) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej dokonał wykładni pojęcia „szkody”, o którym mowa w art. 5 dyrektywy Rady z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek w taki sposób, że odnosi się on do krzywdy.
- 47 W wyroku Walz (wyrok z dnia 6 maja 2010 r., C-63/09) sąd krajowy zwrócił się [Or. 8] o wyjaśnienie, czy pojęcie „szkody” stanowiące podstawę art. 22 ust. 2 Konwencji o ujednoczeniu niektórych zasad dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego („konwencja montrealaska”), w którym przewidziano

ograniczenia odpowiedzialności przewoźnika lotniczego za szkody wyrządzone w szczególności w przypadku utraty bagażu, należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono zarówno szkodę materialną, jak i krzywdę. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przeanalizował pojęcie szkody w świetle ogólnych zasad prawa międzynarodowego i na pytanie odpowiedział twierdząco. Podobnie w wyroku Sousa Rodríguez i in. (wyrok z dnia 13 października 2011 r., C-83/10) Trybunał Sprawiedliwości doszedł do tego samego wniosku przy dokonywaniu wykładni pojęcia „dalszego odszkodowania”, o którym mowa w art. 12 rozporządzenia (WE) nr 261/2004 dotyczącego praw pasażerów w transporcie lotniczym[.] Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że pojęcie „dalszego odszkodowania” powinno być interpretowane w taki sposób, aby umożliwić sądom krajowym przyznanie odszkodowania obejmującego krzywdę.

- 48 Nawet jeśli wyżej wymienione orzeczenia dotyczą wykładni innych dyrektyw, to z wniosków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jasno wynika potrzeba jednolitej wykładni pojęcia szkody, opierającej się na zasadzie pełnego naprawienia szkody, obejmującej zarówno szkodę materialną, jak i krzywdę.
- 49 Biorąc pod uwagę te okoliczności, jeżeli Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przy udzielaniu odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne dojdzie do wniosku, że pojęcie „niezaspokojonych roszczeń pracowników wynikających z umowy o pracę” należy interpretować w ten sposób, że te roszczenia obejmują również krzywdę doznaną wskutek śmierci pracownika spowodowanej wypadkiem przy pracy, dzięki zastosowaniu wykładni zgodnej z prawem Unii umożliwi to sądom szeroką interpretację pojęcia „uszczerbku na zdrowiu” w związku z wypadkiem przy pracy, zgodnie z którą szkoda ta obejmuje również krzywdę.
- 50 Biorąc pod uwagę to, że warunkiem wstępnym przyznania ochrony niezaspokojonych roszczeń wynikających z umów o pracę zgodnie z dyrektywą jest stan niewypłacalności pracodawcy, drugie pytanie prejudycjalne zmierza do wykładni pojęcia niewypłacalności w świetle poniższych okoliczności.
- 51 W niniejszej sprawie nie ma wątpliwości, że roszczenie o naprawienie krzywdy wobec byłego pracodawcy KF jest wierzytelnością nieściągalną. Pracodawca jest osobą fizyczną niebędącą przedsiębiorcą i nie posiada żadnego majątku, który da się spieniężyć, jego jedynym dochodem jest renta z tytułu niezdolności do pracy i ma kilka innych niezapłaconych długów. Okoliczność, że wobec powódek ubezpieczony pracodawca jest niewypłacalny wynika ze sprawozdania komornika o stanie postępowania egzekucyjnego z dnia 15.12.2014 r.
- 52 Co się tyczy niewypłacalności pracodawcy, należy zauważyć w przypadku powódek, że biorąc pod uwagę fakt, iż orzeczenie sądowe, na którego mocy pracodawca był zobowiązany do zapłaty powódkom (wyrok Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) [...] [odniesienie do o sygnatury akt] z dnia 29.5.2012 r. w związku z wyrokiem Krajský súd v Košiciach (sądu okręgowego w Koszycach) [...] [odniesienie do o sygnatury akt] z dnia 15.8.2013 r.), zostało

wydane ponad 10 lat od dnia wypadku zmarłego RL, w niniejszej sprawie nie było możliwe wszczęcie względem pracodawcy postępowania upadłościowego, które zresztą z uwagi na brak środków pracodawcy stanowiłoby jedynie formalny krok związany ze znacznym obciążeniem finansowym i administracyjnym.

- 53 Względem pracodawcy wprawdzie nie było wszczęte formalnie postępowanie upadłościowe zgodnie z [Or. 9] zákon č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ustawą nr 7/2005 o upadłości i restrukturyzacji oraz o zmianie niektórych ustaw), jednak zgodnie z § 3 ust. 2 ustawy nr 7/2005 w przypadku nieściągalności wierzytelności w postępowaniu egzekucyjnym osobę fizyczną uważa się za niewypłacalną.
- 54 Chociaż art. 2 ust. 1 dyrektywy 2008/94/WE wiąże stan niewypłacalności przede wszystkim z formalnym postępowaniem zbiorowym lub likwidacyjnym, jednakże z motywu 4 wynika konieczność szerokiego rozumienia pojęcia niewypłacalności w interesie sprawiedliwej ochrony danych roszczeń, co toruje drogę dla wysunięcia wniosku na korzyść szerokiej interpretacji pojęcia „niewypłacalnego”, a to w sytuacji, gdy samo prawo krajowe (§ 3 ust. 2 ustawy nr 7/2005) opiera się na ustawowym domniemaniu niewypłacalności osoby fizycznej na podstawie nieściągalności wierzytelności w postępowaniu egzekucyjnym.
- 55 Wniosek ten znajduje potwierdzenie również w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19.11.1991 r. w sprawach połączonych C-6/90 i C-9/90 Francovich i Bonifaci przeciwko Republice Włoskiej, ponieważ w tamtej sprawie (Francovicha) niewypłacalność pracodawcy została stwierdzona dopiero w postępowaniu egzekucyjnym (sporządzenie protokołu przez komornika o bezskutecznym wykonaniu orzeczenia), co Trybunał Sprawiedliwości uznał za wystarczające do stwierdzenia niewypłacalności pracodawcy, mając na uwadze, że dalej rozpatrywał sprawę merytorycznie.
- 56 Mając na uwadze te okoliczności, istnieje możliwość takiej wykładni dyrektywy 2008/94/WE, zgodnie z którą za niewypłacalnego można uznać też pracodawcę, w odniesieniu do którego stwierdzono niewypłacalność w postępowaniu egzekucyjnym z powodu nieściągalności wierzytelności z uwagi na brak środków.
- 57 Ponieważ do omawianego wypadku przy pracy doszło w dniu 16.10.2003 r., czyli przed przystąpieniem Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej, sąd uznał za konieczne zbadanie również właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej do udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne z punktu widzenia ram czasowych (rationae temporis).
- 58 Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika zasada, zgodnie z którą z punktu widzenia właściwości czasowej (rationae temporis) Trybunał Sprawiedliwości jest zasadniczo właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne, w odniesieniu do których okoliczności faktyczne zaistniały po przystąpieniu danego państwa członkowskiego do Unii, od czego są jednak dopuszczalne wyjątki.

- 59 Uprawnienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej do udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne według praktyki decyzyjnej obowiązuje również w przypadkach, gdy okoliczności faktyczne sprawy rozpoczęły się przed przystąpieniem danego państwa członkowskiego do Unii, lecz rozwijały się dalej również w okresie po przystąpieniu, a także w przypadku gdy w sprawie właściwy organ państwa członkowskiego rozstrzygał już po przystąpieniu w drodze orzeczenia ze skutkami konstytutywnymi (np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-64/06 z dnia 14.6.2007 r.).
- 60 Omawiany przypadek dotyczy również sprawy powódek, gdyż okoliczności faktyczne tej sprawy (śmiertelny wypadek zmarłego RL jako zdarzenie ubezpieczeniowe) wprawdzie rozpoczęły się w 2003 r., to jednak do wydania rozstrzygnięć w przedmiocie roszczeń powódek względem ubezpieczonego pracodawcy, które stanowiły podstawę roszczenia powódek o wypłatę świadczeń względem pozwanego, a mianowicie wyroku Okresný súd Košice II (sądu rejonowego w Koszycach II) [...] z dnia 29.5.2012 r. w związku z wyrokiem Krajský súd v Košiciach (sądu okręgowego w Koszycach) [...] z dnia 15.8.2013, doszło dopiero długo po przystąpieniu Republiki [Or.10] Słowackiej do Unii Europejskiej.
- 61 Ponadto w związku z tym należy uwzględnić również moment powstania roszczenia względem instytucji gwarancyjnej wyznaczony prawem krajowym, które w § 44a ust. 4 ustawy nr 274/1994 stanowi, że jeśli o naprawieniu szkody poniesionej w wyniku wypadku przy pracy rozstrzyga sąd, to uznaje się, iż zdarzenie ubezpieczeniowe zaistniało dopiero w dniu, w którym orzeczenie rozstrzygające o zobowiązaniu zakładu ubezpieczeń społecznych do zapłaty stało się prawomocne, co ma zastosowanie także w rozpatrywanym przypadku.
- 62 Biorąc powyższe pod uwagę należy zatem uznać, że w niniejszej sprawie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania wstępne.

IV. Podsumowanie

- 63 W świetle powyższych względów oraz w świetle ogólnego interesu leżącego w jednolitym stosowaniu prawa Unii, a także w związku z tym, że istniejące orzecznictwo nie udziela koniecznych wyjaśnień w ramach zupełnie nowego stanu prawnego i faktycznego, sąd doszedł do wniosku, że należy zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na pytania prejudycjalne. Wobec tego zgodnie z § 162 ust. 1 lit. c) Civilný sporový poriadok (kodeksu postępowania cywilnego) i art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej sąd zawiesił postępowanie i postanowił tak, jak zostało wskazane w sentencji II.

[...] [pouczenie o braku możliwości wniesienia środka zaskarżenia]

Koszyce, dnia 5 sierpnia 2019 r.